

князями литовськими. Кардинальні зміни настали після Люблінської унії 1569 року, однак повністю вони проявилися лише з початком карбування в Речі Посполитій монет нових номіналів і припинення емісії старих, що сталося після 1578 року [3, с. 100].

Незважаючи на незначну кількість скарбів Волині XVI ст., вражає різноманітність їхнього складу. Крім схарактеризованих вище, досить частими є гроші Пруссії, Бранденбурга, Силезії, Тевтонського ордена, Угорщини, Московії та інших, тобто мало не всіх тодішніх європейських держав. Це переконливо свідчить про розвиток і зовнішньої, і внутрішньої торгівлі, адже всі монети, незалежно від їх походження, виступали в ролі платіжних засобів у XIV–XVI ст., тобто в русько-литовському періоді історії Волині. Однак при цьому слід наголосити, що в скарбах XVI ст. переважають, а то й винятково є лише литовські та польські напівгроші.

І насамкінець. Під час аналізу топографії монетних скарбів русько-литовського періоду впадає в поле зору виразне їх розміщення у двох зонах: лісостеповій та поліській. Більшість із них припадає на південну зону нижче умовної лінії Володимир-Волинський–Луцьк–Клевань–Рівне. І значно менше їх у північній зоні. І ще. Майже всі скарби розташовані вздовж рік Стир, Стохід, Іква, Горинь і, найправдоподібніше, визначають шляхи, якими велася торгівля [6, с. 253–257].

Висновок. З викладеного вище випливає, що монетні скарби XIV–XVI ст. – повноцінне джерело для дослідження питання торгово-грошових відносин на Волині в русько-литовському періоді її історії.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии / В. Б. Антонович // Тр. XI Археол. съезда. – М. : [б. и.], 1901. – Т. 1. – С. 1–133.
2. Войтюк Т. С. Монетні та змішані скарби періоду середньовіччя чи XV–XVII ст. Південно-Східної Волині в колекціях Острозького державного історико-культурного заповідника, Кременецького історичного та Волинського обласного краєзнавчого музеїв / Т. С. Войтюк // Краєзнавство. – 2006. – № 1–4. – С. 165–166.
3. Котляр М. Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму / М. Ф. Котляр. – К. : [б. в.], 1971. – 176 с.
4. Кучинко М. Давні та середньовічні скарби Волині / М. Кучинко, З. Кучинко. – Луцьк : [б. в.], 2007. – 172 с.
5. Кучинко М. Історія культури Волині давнього та середньовічного часу / М. Кучинко, З. Кучинко, О. Златогорський. – Луцьк : [б. в.], 2013. – 225 с.
6. Пасюк І. Митно-торгівельна справа на Волині XIV–XVII ст. / І. Пасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Стосунки історії Камінь-Каширщини : наук. зб. – Вип. 37. – Луцьк : [б. в.], 2010. – С. 253–261.
7. Фітцке Я. Скарби історичних монет у Музеї Волинського Товариства приятелів наук у Луцьку / Я. Фітцке // Археологічна спадщина Яна Фітцке / за заг. ред. Г. В. Охріменка. – Луцьк : [б. в.], 2005. – С. 44–94.

УДК 94(477.82-2)«17»:334.782

Оксана Штанько

Мещане луцкіє цеху кравецького и кушнєрского: ремісники Луцька в середині XVI століття

У розвідці проаналізовано правові підстави діяльності кравецько-кушнірської корпорації луцьких мещан на основі конфірмаційної грамоти Сигізмунда II Августа від 1 червня 1564 р. Визначено особливості організації цехової громади, порядок обрання цехмістра. Використовуючи актові матеріали, простежено сферу взаємовідносин ремісників на міському та цеховому праві з кравцями та кушнірами, що жили на юридиках і не входили до сфери магістратського підпорядкування. За допомогою списків луцьких мещан, унесених до реєстру збирання королівського податку – підводних грошей, наведено реконструкцію персонального складу ремісничої братії, що діяла в Луцьку в середині XVI ст.

Ключові слова: Луцьк, ремесло, цех, мещани, привілей.

Штанько О. Мещане луцкіє цеху кравецького и кушнєрского»: ремесленники Луцка середины XVI столетия. В статье проанализированы правовые нормы деятельности портняжно-скорняжной корпорации луцких мещан на примере грамоты Сигизмунда II Августа от 1 июня 1564 г. Определены особенности органи-

заци цеховой общины, порядок избрания цехмистра. Используя акты материалы, исследована сфера взаимоотношений ремесленников на городском и цеховом праве с портными и скорняками, которые жили на юридиках и не подчинялись магистрату. С помощью списков луцких мещан, внесенных в реестр сбора королевского налога – подводных денег, сделана реконструкция персонального состава ремесленной братии, которая работала в Луцке в середине XVI в.

Ключевые слова: Луцк, ремесло, цех, мещане, привилегия.

Shtanko O. Lutsk Citizens of Tailor and Furrier Workshops: Artisans of Lutsk in the Middle of the Sixteenth Century. The article analysis the legal basis of the sewing-furrier corporation of Lutsk citizens based on conformational letters of Sigismund II Augustus in June 1, 1564. The features of guild community and order of election of the main craftman. Using archival materials followed sphere of relations in the city and guild wrong with tailors and furriers who lived on the juridical and not part of the scope of subordinate magistrates. With lists of Lutsk citizens made to register the royal collection of tax – underwater money reconstructed the composition craft fraternity which operated in Lutsk in the middle of the sixteenth century.

Key words: Lutsk, craft, shop, townmen, privilege.

Постановка наукової проблеми та її значення. Важливим періодом історії Великого князівства Литовського (далі – ВКЛ), до складу якого впродовж 1340–1569 рр. уходив Лучеськ Великий, – було XVI ст. – час радикальних змін у соціально-побутовому та державному устрої країни. Чимало міст і містечок ВКЛ змістом великокнязівських листів та грамот отримували право магдебургії – вольність на самоврядування, самостійне управління життям граду. Саме за часів середньовіччя і ранньомодерного часу привілеї створювали правове підґрунтя, що давало початок міському життю, а також регламентували права й обов'язки мешканців міст [15, с. 54]. Водночас, ці значущі документи сприяли безпосередній інституалізації особливої міської громади, яка жила та діяла за принципами корпоративності, певної невіддільності особи від колективу [14, с. 16].

Аналіз досліджень цієї проблеми. На сьогодні немає окремої роботи, присвяченої вивченню ремісничого устрою луцьких цехів. Однак певні аспекти з історії луцького ремесла в контексті розгляду іншої проблематики все ж простежуються. Тексти декількох статутів луцьких цехів опублікували дніпропетровські дослідники М. Ковальський та Г. Виноградов [22]. Публікацію імен луцьких міщан-ремісників, які платили податок-подимне 1566 р. здійснив острозький історик В. Атаманенко [13]. Згадки про цеховий лад Луцька простежуємо в роботі львівського дослідника А. Зайця [19]. Доброю для здійснення порівняльного аналізу ремісничого устрою волинських міст є розвідка луцького історика В. Пришляка, присвячена цеховому ремеслу Ковеля в XVI–XVIII ст. [25; 26].

Мета статті – визначити особливості правових підстав діяльності кравецько-кушнірської корпорації луцьких міщан, з'ясувати шляхи вирішення непорозумін між цеховими майстрами та партачами, які жили на юридиках, а також відтворити персонально-професійний склад луцької ремісничої братії в середині XVI ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Важливою частиною міського соціуму на магдебурзькому праві були ремісники (*artifex, mechanicus, opifex* – латин.) [27, с. 85], об'єднані цеховим правом, які не лише забезпечували містам побутові зручності, майструючи свої вироби-шедеври, а й брали безпосередню участь у творенні самобутньої міської культури [24, с. 129]. Сприятливими для генези цехового ремесла у XVI ст. був активний розвиток ринку й суспільний поділ праці на сільські та міські заняття, що вели за собою концентрацію продукції та боротьбу за опанування сфер її збуту. Саме такий стан речей став однією із причин появи якісно нових корпорацій-братств – цехів [28, с. 200]. Ці організації не лише займались виробництвом та збутом ремісничої продукції, а й боролися за монопольне право на виготовлення товару в місті та усій його окрузі [25, с. 123; 26, с. 6].

Магдебурзьке право Луцьку дарував великий князь литовський Олександр Ягеллончик. Своім листом-привілеєм від 31 липня 1497 р. він не лише перевів лучан із волинського на німецьке (тевтонське) право, установивши порядок обрання і сферу діяльності міських урядників, а й проголосив вольність лучан на будівництво ратуші, біля якої, за традицією, повинні були розміститися ремісничі будинки-майстерні [6, с. 12–17; 16, с. 101; 23, с. 17]. Водночас, утвердження норм магдебургії передбачало перехід певної частини міщан із-під старостинської юрисдикції до підпорядкування новоутвореного самоуправлінського органу – магистрату. Серед категорій міського населення, що переводились у сферу впливу магистратських урядників, було й ремісництво [20, с. 616]. Ці трансформації часто викликали непорозуміння між двома владами. Так, ревізія Луцького замку 1545 р. зафіксувала суперечку подібного характеру, щоправда, у м. Володимирі. Міщани подали люстраторам скаргу на володимирського старосту, вказуючи, що відносно мысливцов... и иньших ремесниковъ, кнзь староста

нѣкоторых с тых, меновите описаных, к мѣсту отступилъся и перед нами з них ся вырекъ, которыи мають посполъ з мѣстомъ во всемъ тегнути. А ѿ нѣкоторых ремесниковъ повѣдиль, ижъ маеть на то дозволенъе гѣдрское тых ремесниковъ потребныхъ к замьку мѣти и держати [8, с. 170]. Ремісники, потребные к замьку, були і в Луцьку. Записи ревізії Любартового замку 1552 р. вказують на підпорядкування до старостинської влади теслів [7, с. 170]. Та ж сама люстрація фіксує назви луцьких цехів, що перебували під юрисдикцією магістрату. Цікаво, що, навіть перебуваючи в міському підпорядкуванні, вони, все ж, сплачували до замку раз у рік так званий «урочистий плат»: «*Z cechow na klucz Lucki prychodyt: z kowalskoho, z kraweckoho, z kusznierskoho, z rymarskoho, kotoryie cechy samy pod prawom mestkim sut i zhadnoho powynowactwa, any roboty na zamok ne czynat, u cechmystra samy sobi obyraiut, odno tot plat uroczysty u hodu na deń swetoho Mekoły, swiata osennoho, bud ich mało, bud ich mnoho, platiat*» (курсив мій. – О. Ш.). Визначалась і сума податкового плату: *ковальський цех* мав сплачувати одну копу шість литовських грошей, *кравці* – п'ять кіп і тридцять литовських грошей, *кушніри* – п'ять кіп і тридцять литовських грошей, *слюсарі* – одну копу і шість литовських грошей, *сокольники* – двадцять кіп і тридцять грошей, *риболови* – дві копи і шість грошей. Жиди, які займалися кравецьким ремеслом, платили п'ять кіп грошей [7, с. 172]. Окрім згаданих ремісничих цехів, у середині XVI ст. в Луцьку працювали шевці, мулярі, пивовари, золотарі, полотнярі, кухарі [3, арк. 10 зв., 14, 54; 4, арк. 27 зв.–28 зв.; 19, с. 151], а, отже, розвиток ремесла у місті можна вважати помітно значним [30, с. 88]. На 1577 р. тут працював 201 ремісник [11, с. 64]. Водночас, для прикладу, в Холмі було 140 майстрів [29, с. 60], а ревізія Берестя 1566 р. свідчила про 133 ремісників у місті [18, с. 466].

Однією з ремісничих корпорацій Луцька в згаданий період був кравецько-кушнірський цех. Ще на початку XVI ст. дві групи ремісників фігурували окремо [2], подібний стан речей засвідчила й люстрація Луцького замку 1552 р. [7, 172]. Об'єднаними в єдиний цех, кравців та кушнірів зафіксував «Привилеи мещаномъ луцким цеху кравецкого и кушнерского, потвержаючиимъ некоторые артыкулы волностей ихъ и обирания межи нихъ цехмистра одного за починенемъ имъ першихъ листов, привилеев на то, часу поветрея в мѣсте Луцкомъ» від 1 червня 1564 р. [1]. Тож, імовірно, уніфіковану спільноту ремісники цих професій створили поміж 1552 та 1564 рр. Королівська конфірмація Сигізмунда Августа не лише підтверджувала міщанам-ремісникам раніше надані права та вольності, а й містила статут кравецько-кушнірського цеху. На основі тексту привілею, а, відповідно, – і статуту, автор здійснив спробу простежити принципи організації, правила діяльності, порядок судочинства, цехові традиції та обрядовість міської кравецько-кушнірської корпорації. Найперше король, «для порядку правного» повторно дарував міщанам-кравцям та кушнірам право вільного вибору цехмістра, одним із основних обов'язків якого було здійснення внутрішнього цехового судочинства: «в речяхъ, належачихъ тому ремеслу кравецтву и кушнерству нихто инъшии ихъ не судиль, только цехмистръ з братьею» [1, арк. 17 733]. Був передбачений і вкрай неприємний варіант непослуху когось із ремісничої братії цехмістрові. У таких випадках той, хто чинив відвертий непослух, мав бути покараний братською виною, тобто мусив сплатити до цехової скриньки грошовий штраф. У здійсненні цехмістрового правосуддя, за королівською постановою, не смів утручатися жоден з урядів – ні замковий, ні міський [1, арк. 17 733]. Окрім кравців та кушнірів, на цеховому праві під міською юрисдикцією, аналогічною справою займалися і ремісники, що жили в князівських, панських та духовних землях, тобто на юридиках [17, с. 6–7]. Їхня діяльність завдавала шкоди братчикам-ремісникам магістратського підпорядкування. Тому Сигізмунд II Август своєю грамотою наказував кожному з позацеховиків ходити до цеху, слухатися розпоряджень та вказівок цехмістра, а також платити спільно з міською цеховою братією «платъ звыклыи» [1, арк. 17 733]. Очевидно, йдеться про згаданий у ревізії Любартового Луцького замку 1552 р. святковий плат, тобто податок у день Святого Миколи, проте не взимку, 19 грудня, а восени – очевидно, 27 жовтня – на Миколи Святоші Печерського, якого було канонізовано 1143 р., і нині вважають одним із покровителів Волинської землі та Луцька.

Насправді, позацехові кравці та кушніри – партачі (*indoctus* – латин.) відомі своєю непокорою цехмістрові ремісників на міському праві в Луцьку і раніше. Так, 1509 р. луцькі кравці звернулися зі скаргою до короля Сигізмунда I Старого з проханням змусити платити податкові збори панських, зем'янських, князівських і духовних кравців та кушнірів, які, займаючися ремеслом, не чинили послуху старшому майстрові кравецького цеху, а також не сплачували разом із міськими цеховиками податку. У цій ситуації польський король та великий князь литовський Сигізмунд I Старий 24 липня того ж таки 1509 р. надіслав лист до тодішнього луцького старости Костянтина Івановича Острозького [12, с. 96], звертаючися до нього, а також до наступних каштелянів «хто и потомъ ѿтъ нас будеть Луческъ держати» [2, арк. 17 771]. Державець звертав увагу замкового урядника на скаргу ремісників

і наказував К. І. Острозькому, аби той тримав справу під контролем. Сигізмунд I у листі передбачив і кару тому, хто посміє би не підкоритися його наказам – заручав порушників десятима рублями литовських грошей [2, арк. 17 770]. Однак, незважаючи на королівську пересторогу, партачі, як засвідчив кравецько-кушнірський статут 1564 р., навіть через півстоліття все ж існували.

Головний цеховий документ визначав обов'язки тих ремісників, які переселялись з округи до «места Луцкого», і прагнули займатись там кравецтвом чи кушнірством: найперше вони повинні були прийти до цехмістра й повідомити, що займаються ремеслом, а потім, якби й надалі залишалися жити в місті, мали давати до цехової скриньки «водле обычаю стародавнього» три копи литовських грошей. Лише після цього ремісник, що засвідчив свою присутність і діяльність в Луцьку перед цехмістром, отримував право «на торгу в месте Луцькомъ волно на роботу и на потребу куповати козлину и баранину», тобто забезпечувати себе необхідною для праці сировиною. Приймати новоприхідців до цехового ремесла мав право лише цехмістр з старшою братією, тобто старшими майстрами [14, с. 18; 9, с. 52]. Порушення цього правила каралось «братською виною» – сплатою грошового штрафу [1, арк. 17 733]. Кравецько-кушнірський статут визначав час та порядок зборів ремісників: кожного кварталу вони повинні були ходити до цехмістра та складати до цехової скриньки-скарбнички по півгроша [1, арк. 17 731].

Важливою складовою частиною життєвого обрядового циклу ремісників були обряди та звичаї соціалізації, тобто фактичного входження нового індивіда до цехової корпорації на принципах рівності. Такими, поки ще неповноправними членами цехової громади, були учні, здебільшого хлопчики та юнаки – сини майстрів, що навчались у своєму цеху, зазвичай, – у батьків [14, с. 65]. Після закінчення ремісничих студій нового підмайстра деякий час все ж не вважали повністю рівноправним з іншими підмайстрами. Він ставав «робенцем», «молодцем» і упродовж визначеного періоду працював у свого майстра за певну плату [14, с. 71]. Так було й у луцькому кравецько-кушнірському цеху, зокрема в статуті сказано: «Учень кожъдыи, кравъчикъ и кушънерчикъ, вывъчишисе, повинень былъ робити ремество з мыта у мистра две лете у которого кольвекъ будетъ ся ему подобати». Учню, який успішно відпрацював у свого вчителя-містра два роки, дозволялося, за його бажанням і згодою цехмістра та старшої братії, залишитися майстром у рідному цеху, сплативши до скриньки три копи литовських грошей [1, арк. 17 731]. Однак і після названих дій майстер ще не вважався повністю повноправним членом ремісничого колективу. Він мав відбути певні повинності, серед яких – *молодчество*. «Молодиий брат» стежив за порядком у цеху, збереженістю майна корпорації тощо [14, с. 82]. Кравчики та кушнірчики в Луцьку, як молодша братія, повинні були стерегти цеховий склад за принципом: «у год по два разы: ѿдинъ на сѣмую субботу, а другии – на Божъ нароженьє» [1, арк. 17 731]. Траплялись випадки непослуху цехмістру й з боку молодих майстрів. У таких ситуаціях цехмістр зі старшою братією позбавляли ремісника права працювати в цеху. Найбільш непокірного карали «виною на короля» – він сплачував замковому уряду три рублі литовських грошей [1, арк. 17 731].

Важливою, хоча й сумною сторінкою історії кожного ремісничого цеху була смерть одного із членів ремісничого соціуму. Закінчення земного шляху майстра, а також будь-кого з його сім'ї братчики розглядали, як подію, що безпосередньо стосувалась усього колективу: «А которыи коли брать цеховыи змеръ, за таковыи повинни были вси ити тело провадити. А естли бы которыи не был, такового межи собою за то карати виною братською» [1, арк. 17 730]. Якраз 1564 р. позначився для Луцька часом вирування в місті страшної хвороби – чуми (*pestis* – латин., *morowe powietrze, dzuma, mor* – пол., *моровое повѣтрее* – староукр.). Саме «*atra mors*» – «чорна смерть», як її називали сучасники [10], і стала причиною повторної конфірмації прав та вольностей кравецько-кушнірській цеховій братії Лучеська Сигізmunдом II Августом 1 червня 1564 р. У документі зазначалося: «Нижли кгды з Божего допущенья поветърее в месте Луцькомъ было на онъ часъ, листы, привилья ихъ погинули». Більше того, хвороба забрала життя всієї сім'ї Федка Пашковича, який, власне, до того часу був головним майстром ремісничої корпорації кравців та кушнірів [1, арк. 17 730]. У такій ситуації король, на прохання цеховиків і попереднього ухвалення кандидатури нового цехмістра перед урядниками Луцького магістрату, а також «для пораду тыхъ справъ ихъ всихъ кравецкихъ и кушънерскихъ» дозволив затвердити новим братським очільником обраного ремісниками Матиса Іриновича Кравця [1, арк. 17 730]. Водночас Сигізмунд II Август залишав за кравецько-кушнірською братією право дострокового вибору іншого цехмістра, якщо чинний «якую ѿбѣтяжьливостъ братые своѣи кравъцомъ и кушънеромъ чиниль, и не водле сего листу нашего справоваль» [1, арк. 17 729]. Новий цехмістр у Луцьку тримав у своїх руках керівництво цеховими справами рік [21, с. 235]. Такою ж була доля і Матиса Іриновича. У реєстрі вибирання підводних грошей 1566 р. він уже не іменується цехмістром, а виступає звичайним кравцем [13, с. 53]. «Реєстръ бранья грошеи з мѣ ста Луцкого водлугъ росказаня его Кр млсти и устав на подводы гдрские за рокъ шестдѣсят шостого»

фіксує імена інших братчиків кравецько-кушнірського цеху, а також рід їхніх занять та помешкання як джерела оподаткування. Серед *кушнірів*, які сплачували королівський податок, були:

Степан Кушнер – з дому, городу, ремесла, торгу;
Пацко Михалкович – з дому, кушнірства;
Гаврило Половкович – з кушнірства, торгу;
Павел Несмян, кушнер – з дому, меду, пива, ремесла, торгу;
Федко, сын Малынинь – з кушнірства;
Хома, Останковое зят – з дому, кушнірства, перепечайства (пекарства. – *О. Ш.*), торгу;
Миско Митюшич – з кушнірства, торгу, диму;
Шимко Янович, кушнер – з дому, комори, ремесла;
Моисеико Кушнер – з ремесла, торгу, диму;
Федко Масленка, кушнер – з ремесла;
Лазор Кушнер – з ремесла, торгу;
Матфеи, кушнер, Булгаков свояк – з ремесла, диму;
Миско Купка, кушнерство – з дому, ремесла;
Мартишко Матюшич, кушнер – з півдому, ремесла (вказаний двічі);
Якубец, Вачинчин сын – з кушнірства;
Сидор Киико, кушнер – з дому, ремесла, торгу;
Миско, Матюшиное зят – з кушнірства, диму;
Радко Степанович, кушнер – з дому, ремесла;
Сазон Кушнер – з дому, ремесла;
Федко Новоставец, кушнер – з ремесла, різництва, дому;
Євсии Лемечкии – з дому, пива, меду, кушнірства;
Воитко Кушнер, зят Снервитка Швеца – з ремесла, диму;
Терешко Торокан – з півдому, кушнірства, перепечайства;
Павлюк, кушнер, з Берестя – з ремесла, диму;
Матфиец Макакович – з півдому, кушнірства, торгу;
Курило Можєинкович, кушнер – з перепечайства, ремесла, диму;
Яцко Лецкович, кушнер – з дому, городу, ремесла;
Микита Лукянович, кушнер – з ремесла;
Степан Скалко, кушнер – з ремесла [5, арк. 15–28; 13, с. 51–53].

Імена луцьких *кравців* та об'єкти їхнього оподаткування, зафіксовані у реєстрі:

Томило Максимович – з півдому, кравецтва;
Иван Ножка – з дому, кравецтва, пива, торгу;
Сенко Косьи, кравец – з ремесла;
Сенко Гудкович, кравец – з ремесла;
Грицко [Бородына] – з кравецтва, перепечайства, диму;
Леско Галужчанчин, кравец – з дому, ремесла, меду, пива;
Иван Корчанинович – з дому, кравецтва;
Мисина, кравчик, Молявка – з ремесла;
Сенко Дмитрович, кравец – з дому, меду, пива, ремесла, торгу;
Матъфеи Величко, кравец – з дому, ремесла;
Матыс Кравец (цехмістр кравецько-кушнірського цеху в 1564 р. – *О. Ш.*) – з ремесла [5, арк. 15–28; 13, с. 51–53].

Загалом, за даними королівського податкового реєстру, на 1566 р., коли Луцьк, власне, став центром новоутвореного Волинського воєводства, у місті працювали, й, очевидно, входили до складу цеху 29 кушнірів та 11 кравців. Документ – яскраве свідчення того, що цехові ремісники не обходилися лише одним кравецтвом чи кушнірством. Дехто, як, для прикладу, кушнір Павло Несмян та кравец Сенко Дмитрович, варили мед та пиво, тобто, по суті, – займалися ще й броварництвом; більшість із них брала активну участь у міських торгах та ярмарках, займалася городництвом [13, с. 51–53].

Висновки. Отже, луцькі міщани-ремісники, які належали до кравецько-кушнірської корпорації, діяли й керувалися цеховим статутом – документом, що не лише підтверджував право цеху на існування, а й регулював роботу майстрів, їхню взаємодію із цехмістром та учнями, визначав підпорядкування магістрату та випадки взаємодії із замковим урядом, порядок обрання цехмістра, його обов'язки та причини дострокового переобрання.

Реконструкція персонального складу кравецько-кушнірського цеху засвідчує його питомо українську належність за етнічною ознакою. Ця високопрофесійна реміснична братія, без перебільшення, складала основну частину міського соціуму й була творцем самобутньої міської культури Лучеська як «міста столечного» Волинської землі.

Список використаних джерел та літератури

1. Волинський краєзнавчий музей (далі – ВКМ). Інвентарний № ДМ 17729–17733. – 5 арк. Фотокопія із: Російський державний архів давніх актів (далі – РДАДА), ф. 389 «Литовська метрика», оп. 1, спр. 41, арк. 381–383.
2. ВКМ. Інвентарний № ДМ 17771–17770. – 2 арк. Фотокопія з: РДАДА, ф. 389 «Литовська метрика», оп. 1, спр. 25, арк. 104–104 зв.
3. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України), ф. 25 «Луцький городський суд», оп. 1, спр. 2, 1800 арк.
4. ЦДІАК України, ф. 25 «Луцький городський суд», оп. 1, спр. 8, 509 арк.
5. ЦДІАК України, ф. 44 «Вінницький городський суд», оп. 1, од. зб. 1, 909 арк.
6. Архив Юго-Западной Руси. Акты, относящиеся к истории городов Юго-Западной Руси [Актові матеріали]. – Ч. 5. – Т. 1. – Киев : [б. и.], 1869. – 736 с.
7. Архив Юго-Западной Руси. Акты о заселении Юго-Западной России [Актові матеріали]. – Ч. 7. – Т. 1. – Киев : [б. и.], 1886. – 647 с.
8. Литовська метрика. Книга 561. Ревізії українських замків 1545 року [Текст]: актові джерела / упоряд. В. М. Кравченко. – К. : Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2005. – 597 с.
9. Groicki V. Porządek sądów i spraw miejskich prawa Maydeburskiego w Koronie Polskiej / Bartolomiej Groicki. – Kraków, 1630 / wydał K. Koranyi ; Warszawa, 1953. – 258 s.
10. Nauka o morowym powietrzu, na czwory xięgi rozłożona przez Piotra Umiastowskiego z Klimonth, w Philozophiey, y w Lekarskiej nauce Doktora, pilnie opisana [Elektronowy zasób]. – Kraków, 1591 – 103 k. – Reżim dostępu : <http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/doccontent?Id=10754&from=FBC>
11. Zródła dziejowe. T. XIX. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T.VIII : Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole opisane przez Aleksandra Jabłonowskiego. – Warszawa, 1889. – 307 s.
12. Urzędnicy wołyńscy XIV – XVIII wieku. Spisy / opracował Marian Wolski. – Kórnik : B-ka Kórnicka, 2007. – 189 s.
13. Атаманенко В. Свідчення описово-статистичних джерел про населення Луцька в другій половині XVI – першій половині XVII ст. [Текст] / Віктор Атаманенко // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцька міська громада. – Вип. 26. – Луцьк : [б. в.], 2007. – С. 48–55.
14. Балушок В. Світ середньовіччя в обрядовості українських цехових ремісників [Текст] / В. Балушок. – К. : Наук. думка, 1993. – 118 с.
15. Білоус Н. Київ наприкінці XV – у першій половині XVII століття. Міська влада і самоуправління [Текст] : монографія / Наталія Білоус – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 360 с.
16. Бортникова А. В. Грамоты на магдебургское право городу Луцку XV–XVI веков [Текст] / А. В. Бортникова // Славяноведение. – 2010. – № 2. – С. 88–104.
17. Грушевський Ол.[ександр]. Луцьке міщанство в XVI ст. [Текст] / Ол.[ександр] Грушевський // Історико-географічний збірник. – Т. 1. – К. : [б. в.], 1927. – С. 1–12.
18. Забела Т. Места Берасьцейскае ў XVI сталецці) [Текст] / Т. Забела // ARCHE Пачатак. – № 7, 2009 : Гістарыяграфія 1920-х: Сярэднявечча і раньнемадэрны час. – С. 431–487.
19. Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII ст. [Текст] / А. Заяць. – Львів : Добра справа, 2003. – 206 с.
20. Дружчыц В. Места Менск у канцы XV і пачатку XVI сталеццяў) [Текст] / В. Дружчыц // ARCHE Пачатак. – № 7, 2009 : Гістарыяграфія 1920-х: Сярэднявечча і раньнемадэрны час. – С. 594–621.
21. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.): Історико-правове дослідження [Текст] / М. Кобилецький. – Львів : ПАІС, 2008. – 406 с.
22. Ковальський Н. П. Методические рекомендации по подготовке к спецсеминару по источниковедению истории Украины XVI–XVII веков. (Цеховые уставы городов Украины) / Н. П. Ковальський, Г. М. Виноградов. – Днепропетровск : ДГУ, 1986. – 32 с.
23. Михайлюк О. Г. Історія Луцька [Текст] : монографія / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 192 с.
24. Отамановский В. Д. Развитие городского строя на Украине в XIV–XVIII вв. и магдебургское право [Текст] / В. Д. Отамановский // Вопросы истории. – 1958. – № 3 – С. 123–135.
25. Пришляк В. В. До історії цехового ремесла Ковеля в XVI–XVIII ст. [Текст] / В. В. Пришляк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : зб. наук. пр. : у 2-х ч. Ч. 1 / упоряд. Г. В. Бондаренко, А. М. Силук. – Луцьк : Надтир'я, 2003. – С. 123–125.